

Таким чином, вирішення проблеми забруднення житлових територій являє собою комплекс заходів, який стосується різних видів гаулзей, серед яких на перший план виходять екологія, інженерія та містобудування.

Завдання, поставлені перед містобудівниками, складаються в розробці планувальних рішень, що регулюють як взаємне розташування сельбищних, промислово-комунальних, рекреаційних та інших зон, так і використання спеціальних прийомів планування, забудови та озеленення, які зможуть забезпечити найкращі умови дезактивації небезпечних впливів, враховуючи всі аспекти негативного впливу промислових підприємств на жителів населеного пункту і в цілому на навколишню територію.

РОЛЬ ПРОСТОРОВО-СТРУКТУРНОГО ЧИННИКА У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ МІСТА ХАРКОВА

Жагрін С.С.

Науковий керівник – Соловйова О.С., канд. мист., доцент

Актуальність виявлення просторово-структурного чинника у формуванні міста як сталого феномена декларується в архітектурній науці і практиці. Але путі досягнення переконливих досліджень у цій області відрізняються, як і має бути в професійній спільноті. Місто виникло внаслідок бажання людини просторового освоєння середовища її мешкання. У ході еволюції міста – з первісних поселень доісторичної доби – до сформованих соціально-економічних і територіально-планувальних містобудівних утворень сучасності – виникла необхідність пізнання міста як об'єкта нагляду, оцінки і прогнозування його поведінки.

Проблемами міста, як середовища сталого розвитку, займаються не тільки архітектори, містобудівники і урбаністи, а й соціологи і економісти, екологи і кібернетики, біологи і семіотики, політики і менеджери, філософи і методологи (Задірако П.С., Лисенко В.А., Carmela Crescenzi, Мікуліна К.М., Благовідова Н.Г., Лежава І.Г., Єгоров Ю.І., Божко Ю.Г. та інші). Проблема полягає у виробленні критеріїв дослідження просторово-структурних чинників сталого розвитку міста як цілісної містобудівної системи. Така проблема породжує ряд завдань, таких як – дослідження процесів структурування за принципом просторової ієрархії, основними елементами якої є міські, районні та мікрорайонні об'єкти і відображення цих процесів у просторово-композиційній структурі.

Мета дослідження – виявлення засобів побудови просторово-структурної єдності як чинника сталого розвитку міста. До такого чинника належить образно-просторова система, що складається, зокрема, із потенційних та освоєних базових ландшафтно-урбанізованих елементів – виразних панорам і видових картин різних структурно-ієрархічних рівнів.

Для міста-мегаполіса Харкова система панорам і крупних видових перспектив є візитною карткою міста. Вона дає уявлення про місто в цілому, оскільки вона сприймається (з дальніх під'їздів) як цілісна картина, тобто не розділена на окремі об'єкти. В просторово-структурному сенсі панорама є відображенням і «підсилювачем» структури ландшафту, що відповідає одному із основних завдань архітектурних побудов. Оскільки панорами «прочитуються» при зовнішніх під'їздах до міста або з видових плацдармів у самому місті на крупні відкриті міські простори, то вони (панорами) є втіленням стику контрастних просторових співставлень. Цей рівень сприйняття виявлено як зовнішній - вищий. Внутрішні міські перспективи, що відповідають нижчим рівням сприйняття, вбудовуються в загальну цілісну просторово-структурну систему. Послідовний перехід просторів у напрямку домінуючого об'єкту дає картину загальної естетичної єдності. Загальна просторова єдність середовища створює відчуття стабільності, надійності, усталеності.

Таким чином, можна зробити наступні висновки.

1. Просторово-структурна компонента є одним із чинників сталого розвитку міста як естетично затребувана категорія.

2. Одним із критеріїв побудови просторово-структурної єдності є використання принципу ієрархії.

3. Принцип просторової ієрархії відображає структурно-візуальні характеристики відкритих просторів міста як системи розвитку архітектурного сюжету – при під'їздах по замських автомагістралях та з головних міських вулиць. Ці структурно-візуальні зв'язки відбиваються у містобудівних вузлах, що прочитуються у панорамах у виді акцентів-архітектурних комплексів.

4. Для міста-мегаполіса Харкова, що має програму довгострокового розвитку на 2030 рік має бути запропонована програма прогнозування композиційного розвитку міста.

5. Можна стверджувати, що одним із просторово-структурних чинників формування довкілля є панорами. Вони виступають у ролі носіїв архітектурно-ландшафтної цінності, а значить – неповторності міста. Однією з таких візиток є панорама Журавлівських схилів міста Харкова, яка формується східним схилом центрального плато і відкри-

вається з однієї з центральних міських автомагістралей – вулиці Весніна.

ТУРИСТИЧНЕ ОСВОЄННЯ РЕЗЕРВНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ СЕЛА МЕЧНІКОВО ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Бусел А.О.

Науковий керівник – Вітченко Д.М., ст. викладач

Висновки науковців доводять, що негативні аспекти технічного прогресу та урбанізації привели до відчутних деформацій довкілля.

За дослідженнями соціологів, у суспільстві накопичується втома від техногенної цивілізації, виникає потреба у поверненні до природи, відриву на певний час від урбанізованого середовища. Це обумовило появу нових форм активного дозвілля у векторі «історія – екологія». Увагу туристів все більше привертають периферійні аграрні території, котрі до недавнього часу не вважалися рекреаційними зонами.

Тяжіння сучасних проявів туристичної діяльності до територій рекреаційного резерву часто обумовлене розташованими в сільській місцевості об'єктами культурної спадщини й їх комплексами та пов'язане зі створенням на їх базі екологічно-просвітницьких, рекреаційно-туристичних центрів. Значно підвищуючи рекреаційний потенціал, вони створюють передумови для покращення економіки регіонів та реабілітації місцевих об'єктів культурної спадщини.

Прикладом такого комплексу об'єктів культурної спадщини служить територія колишньої садиби Мечнікових у с. Мечнікове Токарівської сільської ради Дворічанського р-ну Харківської обл. Село Мечніково (первісна назва Панасівка) в 19 ст. було у власності відомої дворянської родини Мечнікових. В селі пройшли дитячі роки майбутнього Нобелівського лауреата в галузі фізіології та медицини (1908 р.), всесвітньовідомого науковця І.І. Мечнікова (1846-1916 рр.).

Збережена історико-культурна спадщина та природні об'єкти на території села представлена комплексом об'єктів таких видів:

- Садово-паркового мистецтва: залишки парку 19 ст. із ставком та криницею;

- Ландшафтні: прилеглий природний степовий ландшафт із чапоподібними балками, пагорбами та рукотворним 200-х літнім дубово-ясеневим лісом на південно-західній околиці села;

- Історичні: руїни людської (будинку для прислуги); льох із циліндричним цегляним склепінням, рештки стін садибного будинку Мечнікових 19 ст. включені у більш пізню будівлю. Не збереглися госпо-